

**Тема. Мелодії природи. М.Познанська "Грім".
М.Вінграновський "Грім"**

Мета. Формувати компетентності: ключові - вміння вчитися (самоорганізовуватися до навчальної діяльності, орієнтуватися в часі, планувати свої дії), соціальну (бути готовим до співробітництва, проявляти ініціативу, підтримувати і керувати взаєминами з іншими), загальнокультурну (оволодівати нормами мовної культури); предметні: ознайомити учнів із життєвим і творчим шляхом М. Познанської та М.Вінграновського; розширити уявлення про грім як явище природи; вчити учнів аналізувати фактичний зміст віршованих творів за сюжетом, головною думкою, художніми засобами, жанровими особливостями; удосконалювати навички виразного читання; розвивати чуттєво-образні зв'язки між світом природи і словом, стимулювати критичне мислення; виховувати позитивне ставлення до навколишнього, радість пізнання.

Обладнання: комп'ютер, телевізор, віршовані тексти з розробленою партитурою для виразного читання, картки для роботи в групах, картки-візитки кожної групи.

Тип уроку: комбінований

Хід уроку

I. Організаційний етап

Вправа-енергізатор ...

День прокинувся ще зранку,
Добрий ранок вам, світанку.
Світлий ранок, світлий час.
Світла школа. світлий клас.
Світлий настрій з нами йде.
Світлим людям, добрий день!

II. Перевірка домашнього завдання (обов'язкове завдання - виразне читання вірша М.Вінграновського "Приспало просо променя"; завдання на вибір - один з віршів М.Вінграновського вивчити напам'ять (на вибір); завдання за бажанням – підготувати міні-проект: біографію М. Вінграновського, М. Познанської.

III. Повідомлення теми уроку. Мотивація навчальної діяльності. Визначення завдань.

- Визначте, будь ласка, тему уроку за допомогою гри "Шифрувальники".

Ключ. Читати за рухом годинника через дві букви.

- Отже, тема уроку - "Мелодії природи"

1. Вправа "Передбачення"

- Якими є ваші думки щодо теми уроку? (Співзвучна з попередньою; розповідатиме про якісь нові звуки в природі; цікава розповідь про природу.)
- Як ви гадаєте, для чого нам пропонується така тема? (Дізнаємось про природу, пізнаємо і навчимося відчувати її; познайомимося з авторами, які писали твори на зазначену тему)
- Пропоную визначити завдання уроку

1. Ознайомитися з життєвим і творчим шляхом М. Познанської та М. Вінграновського.
2. Розширити уявлення про грім як явище природи.
3. Аналізувати зміст віршів.
4. Опрацювати партитуру виразного читання.
5. Застосовувати набуті знання у творчих вправах.
6. Висловлювати та доводити свої думки.
8. **Мовно-артикуляційна розминка**

- Визначте, які мелодії природи будуть головними сьогодні? Скористайтесь словами для довідок.

Град городом ... (прокотив),

Гарбузи геть чисто ... (змив).

Гримнув грім і знову ... (град) –

Лопотить на ... (виноград).

Я гукаю: "Годі! Годі!

Нам гриміти на ... (городі) ".

- Хто це так похазяював?

IV. Робота над темою уроку

1. Презентація групового міні-проекту "Грім як природне явище"

- Група учнів підготувала міні-проект "Грім як природне явище". Їм слово.

Науковці:

Грім — акустичний ефект, що супроводжує електричні розряди блискавки під час грози. Я дізнався: заряджене небо і заряджена земля створюють дуже багато енергії. Вона звільняється і утворює велику іскру - блискавку, яку ми бачимо спочатку, бо світло рухається швидше, ніж звук. Тому спочатку бачимо спалах, а потім чуємо удар. Цей удар, гуркіт, тріск і є грім.

Народознавці

Наші предки – християни вірили, що грім походить від руху по небу колісниці святого Іллі, а блискавка - іскри з-під копит коней, що везуть колісницю. Пророк Ілля їде під час грози небесною колісницею і карає грішників громом і блискавкою. Коли гроза, то люди хрестяться, щоб нечистий не підлазив, бо то святий Ілля ганяє за ним і стріляє по ньому. Куди він заховався, туди і попадає Ілля громом.

Інструктор "Служби безпеки":

Попереджаю, що грому боятися не варто. Блискавка, яка визвала грім уже давно згасла, бо світло рухається швидше, ніж звук. Але правил поведінки під час грози треба дотримуватись. У світі щороку гине від блискавки близько трьох тисяч людей. Тому під час грози бігти не можна, ховатися під поодинокі дерева не варто, купатися у водоймі не потрібно. Треба негайно звільнитися від металічних предметів, які є у вас, бо вони приваблюють розряд. Дотримуйтесь правил, і блискавка вас обмине.

Синоптики:

- Передбачаємо такий прогноз погоди, пов'язаний з громом:

Грім у березні віщує заморозки.

Вранці чути грім – ввечері буде дощ.

Блискавка без грому ранньої весни віщує посушливе літо.

Земля не розмірзнеться навесні, доки не вдарить грім.

Перший грім року при холодному вітрі – весна буде сухою і теплою.

Глухий грім – теплий дощ, розкотистий - злива.

Письменники:

- Андрій Малишко писав:

"Блискавиця блисне в гонах,

Загуркоче грім, як звір.

Сотня поясів червоних,

Упаде із неба в двір".

Юрій Терен -

"А негода-непогода,
Та була глухенька зроду.
Як їй хмари щось казали,
То в нас вуха закладало".

2. Опрацювання віршів М.Познанської "Грім" та М.Вінграновського "Грім"

2.1. Підготовча робота до читання творів. Розповіді про життєвий та творчий шлях із життя М. Познанської, М.Вінграновського.

- Розширювати наші уявлення про мелодію природи – грім, ми будемо на матеріалі віршів М. Познанської та М. Вінграновського. Надаю слово нашим літераторам. Послухайте біографічну довідку про життєвий та творчий шлях із життя поетів. *(Розповідають підготовлені учні (домашнє завдання))*

Матеріал для довідки:

Марія Познанська (1917- 1995)

Народилася майбутня письменниця 1917 року в с. Петрашівка на Київщині. Як і багато інших селянських дітей, Марію з раннього віку привчали до роботи. Закінчивши школу, дівчинка спочатку працювала в польовій бригаді, а потім рахівником правління. Ще тоді вона навчилася любити і розуміти землю, поважати працю хлібороба.

З дитинства Марійка писала вірші, складала пісні. Добираючи мелодії, дівчинка наспівувала їх подружкам. А ще Марійка любила поезію Т. Шевченка. Дівчина мріяла стати вчителькою. Вона вступила до Білоцерківського педагогічного технікуму. Тоді ж білоцерківська районна газета надрукувала перший вірш Марії Познанської.

З 1945 року вона стала студенткою Київського педінституту, а через рік вийшла у світ перша збірка поезій для дошкільників "Мій квітник». Благословив молоду поетесу на творчий шлях Павло Тичина.

Визнаною дитячою письменницею Марія Познанська стала на початку 1950-х років.. Особливо полюбилися дітям такі книжки: "Про чудо-ліс, що на полі зріс», "Любий малечі про цікаві речі», "Чим пахне коровай».

Талант педагога і талант поета— ось те щасливе поєднання, яке, мабуть, зумовило популярність віршів Марії Познанської серед дітей.

Марія Авакумівна удостоєна премії імені Лесі Українки. Померла поетеса у 1995 році.

Микола Вінграновський (1936 – 2004)

Народився Микола Вінграновський 7 листопада 1936 року у місті Первомайськ на Миколаївщині в селянській сім'ї. На його долю випали тяжкі випробування воєнного лихоліття та повоєнних років. Тому й школу він закінчив уже вісімнадцятилітнім юнаком. Потім М.Вінграновський вступив до Київського театрального інституту, а потім кінорежисер Олександр Довженко запросив здібного юнака навчатися у Всесоюзному державному інституті кінематографії в Москві. В 1960 році М.Вінграновський закінчив цей інститут. Згодом він знявся у кількох фільмах, потім були режисерські роботи.

А в 1962 році М.Вінграновський видав першу збірку віршів "Атомні прелюди". У віршах вмістилися космос, людство, земля, народ, доба, Україна. Для наймолодших читачів вийшли книжки віршів "Андрійко-говорійко", "Мак", "Літній ранок", "Літній вечір", "Ластівка біля вікна", "У Неквапи білі лапи" (оповідання та вірші). У цих творах присутні фантастичність, здивування, відкриття в природі.

Майже одночасно з поезією Микола Вінграновський почав писати і прозу. За прозові твори Вінграновському присуджено премію імені Тараса Шевченка. Справжньою теплою наповнена повість М.Вінграновського "Сіроманець". Микола Вінграновський був поетом, кіноактором, кінорежисером, сценаристом.

У 2004 році письменника не стало. Але живуть його прекрасні твори.

- Що вас вразило в біографіях поетів? Чи є між ними щось спільне?

2.2. Словникова робота

- Зверніть, будь ласка, увагу на слова першої колонки, прочитайте їх. Ці слова ми сьогодні зустрінемо у текстах.
- Правильно читати слова так ... (*читає учитель*).
- Прочитаємо разом, правильно розставляючи наголос.
- Відшукайте у другій колонці тлумачне пояснення слів.

гармата	вогнепальна зброя
бризки	краплини рідини, що розлітаються
гromовиця	гроза
стрепенувся	здригнувся, колихнувся
яри	западини
навздогін	вслід за тим, що віддаляється
потрушу	потрашу, розхитаю

2.3. Первинне читання

- Прочитайте вірші мовчки.
- Про що пише кожен з поетів у своїх віршах?
(*Познанська описує природу під час грози, Вінграновський - дії грому, як живої істоти.*)

2.4. Повторне читання віршів. Аналіз фактичного змісту. Групова робота (*У кожної групи є картка № 1 із завданням. Потрібно прочитати, вірші та виконати завдання*).

- Після наступного самостійного читання вам потрібно буде проаналізувати тексти.

Перша група "Грім" - складає сюжетні таблиці до кожного з віршів.

Друга група "Блискавка" - визначає головну думку творів (що саме хотів донести до читача поет). Думку потрібно підтвердити рядками з віршів.

Третя група "Дощ" - аналізує мову віршів, відшукує художні засоби, наводить конкретні приклади.

Таблиця для групи "Грім":

Хто?	Що?	Коли?	Де?	Чому?

Орієнтовні відповіді:

Хто?	Що?	Коли?	Де?	Чому?
Грім	Земля, вітер, трави, хмари, берізка.	Навесні	На землі, в небі.	Попередити про дощ.
Коник- стрибун ець.	Громовиця, травиця, скрипочка, пісенька.	Навесні	На травиці.	Злякався.

Хто?	Що?	Коли?	Де?	Чому?
Грім	Трави, квіти, хмари, яри, озера, слива, груша, небеса.	Влітку	В небі, в саду.	Хотів допомогти природі.

Таблиця для групи "Блискавка":

Вірші "Грім»	Головна думка
М. Познанська	
М. Вінграновський	

<p>Раптом в <u>небі</u>,/ там, де <u>хмари</u>,/ Хтось/ немов з <u>гармати вдарив</u>:/ то <u>озвався</u> <u>грим!</u>// Дошові <u>упали</u> бризки./ Від дощу / <u>шумлять</u> берізки/ <u>листячком</u> своїм//.</p> <p>І,/ злякавшись <u>громовиці</u>,/ <u>стрепенувся</u> на травіці / <u>коник-стрибунець</u>// Грав на скрипочку він <u>зранку</u>,/ щирю <u>пісеньку-веснянку</u>/ <u>обірвав</u> гравець// <i>Марія Познанська</i></p>	<p>Темп – помірний. Гучність – голосніше, ніж звичайно. Тон – схвильований.</p> <p>Темп - помірний. Гучність – голосніше, ніж звичайно. Тон – спочатку схвильований, а потім - співчутливий.</p>
--	---

2.6. Читання учителем вірша М.Вінграновського "Грім"

<p><u>ГРИМ</u> Була <u>гроза</u>,/ і <u>грим</u> <u>гримів</u>,/ він так <u>любив</u> <u>гриміти</u>,/ що аж <u>тремтів</u>,/ що аж <u>горів</u>/ на <u>трави</u> і на <u>квіти</u>//</p> <p>Грім жив у <u>хмарі</u>,/ і <u>згори</u>/ він <u>бачив</u>,/ хто що <u>хоче</u>:/ <u>налив</u> грозою <u>грим</u> <u>яри</u>,/ <u>умив</u> озерам <u>очі</u>//</p> <p>А потім <u>хмару</u> <u>опустив</u>/ на <u>сад</u> наш, / на <u>щасливий</u> , і <u>натрусив</u> зі <u>сливи</u> <u>слив</u>,/ щоб <u>легше</u> було <u>сливі</u>//</p> <p>Та тут до <u>грому</u> <u>навздогін</u>/ заговорила <u>груша</u>:// "Трусніть і <u>грушу</u>,/ <u>дядьку</u> <u>грим</u>,/ бо <u>важко</u> мені <u>дуже</u>...»//</p>	<p>Темп – помірний. Гучність – звичайно. Тон – добрий.</p> <p>Темп – помірний. Гучність – звичайно. Потім трохи голосніше. Тон – дружній.</p> <p>Темп – помірний. Гучність - звичайно. Тон – радісний.</p> <p>Темп – помірний. Гучність – тихіше, ніж звичайно. Тон - прохальний.</p>
---	---

<p>І дядько грім <u>сказав</u> собі:/ "<u>Потрушу</u> я і <u>грушу</u>,/ бо <u>небеса</u> вже голубі / я <u>покидати</u> мушу»// <u>Микола Вінграновський</u></p>	<p>Темп –помірний. Гучність – голосніше, ніж звичайно. Тон – впевнений спочатку, потім - з жалем.</p>
---	---

- Потренуйтеся самостійно напівголосно читати за партитурою.
- Спробуйте показати свої вміння, читаючи групою по одній строфі. Остання строфа – колективно класом.
- Хто готовий прочитати вірш самостійно?

2.7. Творча робота над творами

- А зараз пропоную описати мелодію природи - грім й інші мелодії, які зустрічаються у віршах.

(Оголошується завдання для групової роботи)

Група "Грім":

- Користуючись методом "Криголам", доберіть слова-означення для характеристики грому.

- Г - грізний, гуркотливий, голосний,
- Р - різкий, розкотистий, розгонистий,
- І - іскристий, іскрометний,
- М - мелодійний, меткий, моторний, м'який.

Група "Блискавка"

- Складіть вірш під назвою "Грім".

Жив-був ... хоробрий,

Та

Кликав ...,

Бо ... природу.

Ось

Орієнтовна відповідь:

Жив - був грім хоробрий,

Та був дуже добрий.

Кликав непогоду.

Бо любив природу.

Ось такий був грім.

Група "Дощ"

- Користуючись методом РОФТ, опишіть мелодію грому.

Роль (хто пише)	Отримувач (кому пише)	Формат (у якій формі)	Тема (про що пише)
	Грім		Мелодія грому (Виберіть потрібні слова: солodka чи гірка, довга чи коротка, тиха чи голосна, легка чи важка, світла чи темна,

			швидка чи повільна, дружня чи одинока, денна чи нічна)
--	--	--	--

Орієнтовна відповідь:

Роль (хто пише)	Отримувач (кому пише)	Формат (у якій формі)	Тема (про що пише)
Груша	Грім	Подяка	Мелодія грому (Виберіть потрібні слова: солодка чи гірка, довга чи коротка, тиха чи голосна, легка чи важка, світла чи темна, швидка чи повільна, дружня чи одинока, денна чи нічна)

Подяка

Дякую тобі, Громе!

Твоя мелодія була для мене легкою і солодкою. Я досхочу напилася води. Хоч спочатку я злякалася сили твого голосу, але це була лише мить. А потім твоя швидка і дружня музика зробили моє життя щасливим і корисним для інших. Дякую й за те, що мелодія була денною, і сонце витерло моє личко від дощових крапель.

Груша

VI. Підсумок уроку

- Давайте визначимо, яку ж користь ви отримали від уроку.

Користуючись завданнями сформулюйте речення – висновки. *(Я більше дізнався про життєвий і творчий шлях М.Познанської та В.Вінграновського.*

Я навчився читати за партитурою. Я можу написати вірш, скласти таблицю - РОФТ на іншу тему.

Мені легко визначати головну думку твору.

Я буду спостерігати за природою. Я можу пояснити іншим як будувати сюжетну таблицю, щоб встановити послідовність подій твору.

Я навчився чути мелодії природи. Я навчився працювати в групі).